

## ДЕФИНИЦИЈА ГЕОГРАФИЈЕ

Нашом планетом се, са разних гледишта, бави низ научних дисциплина чији је циљ свестрано изучавање Земље. Међу њих спадају геологија, геофизика, геохемија, геодезија и *географија*. Свака од тих научних дисциплина има тачно одређену област проучавања. Сама реч *географија* значи „земљопис“ али се значење те речи осетно мењало током времена.

Са постепеним квалитативним и квантитативним развојем географије дошло је до њене унутрашње диференцијације али и до премештања делова њене области проучавања у друге, данас самосталне научне дисциплине. Данас је географија самостална наука на граници (тронеђи) природних, друштвених и техничких наука.

### Дефиниција географија кроз историју (избор)

Временом је географским проучавањима обухватан све већи и већи број објеката, појава и процеса, природних и друштвених, па је географима било све теже да се сложе око тога шта проучава њихова наука, односно – шта је *објекат* географских проучавања.

Најстарије кратке дефиниције географије јесу дефиниције типа тј. „опис Земље“ или „опис Земље и њених становника“. У каснијим кратким дефиницијама већ фигурира реч „наука“, а од 20. века преовлађују дефиниције типа „социјална екологија“ или „екологија човека“, затим „наука о размештају“, „наука о ландшафтима“ и „наука о геосистемима“.

Још увек је немогуће дати кратку дефиницију географије коју би прихватила већина географа. Размимоилажења се најбоље огледају у шароликости која влада у дефиницијама географије. Навешћемо неколико њих у следећем облику: *Шта је географија или шта она проучава.* – Аутор дефиниције, година.

*Сврха (циљ) географије је да омогући „поглед на Земљу у целини“ наношењем положаја места на карте.* – Птоlemeј, 150.

*Синтетска дисциплина која повезује опште са посебним уз помоћ мерења, картирања и регионализације.* – Александар Фон Хумболт, 1845.

*Друштвени живот људи и локалне варијације у околини.* – Халфорд Мекиндер, 1887.

*Наука о размештају и међусобних везама појава на површини Земље.* – Роберт Мил, 1910.

*Како околина очигледно контролише људско понашање.* – Елен Семпл, 1911.

*Проучавање хумане екологије; прилагођавања људи природној средини.* – Харланд Бароуз, 1923.

*Географија је наука која се бави описом и просторном диференцијацијом Земљине површине.* – Хартшорн, 1939.

*Наука која се бави откривањем закона који управљају просторном расподелом одређених појава на Земљиној површини.* – Фред Шафер, 1953.

*Географија је наука која проучава размештај објеката на Земљиној површини и њихове међусобне везе, које одређују карактер појединих територија.* – Резолуција Америчког географског друштва, 1954.

*Да омогући прецизан, тачан и рационалан опис и интерпретацију променљивих својстава и појава Земљине површине.* – Ричард Хартшорн, 1959.

*Географија је и наука и уметност.* – Х. Ч. Дарби, 1962.

*Да разуме Земљу као свет људи.* – Ј. О. М. Броек, 1965.

*Географија је „социјална наука о Земљи“ која истражује просторну организацију људског друштва и његове узајамне односе са географском средином.* – Питер Хагет, 60-те године XX века

*Географија је првенствено регионална и хоролошка наука о Земљиној површини.* – Роберт Дикинсон, 1969.

*Географија је комплексна наука, односно систем природних и друштвених географских научних дисциплина које проучавају природне и производно-територијалне комплексе и њихове компоненте, те законитости у систему природа-друштво.* – Резолуција X конгреса географа Југославије, 1977.

*Географска средина је јединствени објекат географске науке, значајан по својим посебним законитостима. Задатак географа је да установе те законитости, да их правилно оцене и искористе у интересу даљег развоја друштва.* – А. Ф. Фурман, 1980.

*Проучавање појавних варијација од места до места.* – Холт-Јенсен, 1980.

*... бави се полажајним и просторним варијацијама и природних и друштвених појава на површини Земље.* – Мартин Кензер, 1989.

*... наука о географској средини као глобалном геосистему, геосистемима нижег хијерархијског ранга, затим њиховим елементима, процесима, појавама, међусобно повезаним и условљеним. – Н. Мастило, 1990.*

*Географија је проучавање Земље као људског дома. – Ји Фу Туан, 1991.*

*Географија је проучавање образаца и процеса у људским (изграђеним) и природним пределима, где предели укључују и стваран (објективан) и опажени (субјективни) простор. – Грег Васмансдорф, 1995.*

*Географију би могли дефинисати као науку која проучава природу и друштво ради објашњења еколошких и просторних система. Таква дефиниција сједињује два концепта, еколошки и просторни, те теорију система, што географији даје карактер синтетичке научне дисциплине. – Милан Вреск, 1997.*

*Географија је комплексна и обједињујућа наука која проучава географску средину, насталу дејством посебних законитости природног и друштвеног реда. Она утврђује те законитости, правилно их оцењује и предлаже начине њиховог искоришћавања у развоју друштва. – Милорад Васовић, 1998.*

И тако даље... списак би се могао наставити да обухвати, без претеривања, још стотине других дефиниција географије.

### **Заједнички елементи у свим дефиницијама географије**

Наведене дефиниције се разликују, у мањој или већој мери, али се међу њима могу издвојити следеће заједничке тачке:

- ◎ *Географија је наука јер истражује стварност стварајући нова знања;*
- ◎ *Географија проучава само део наше планете кога географи различито називају (географски омотач, географски простор, геопростор, географска средина);*
- ◎ *Географија се бави проучавањем просторног размештаја одређених појава на Земљи и проучавањем њиховог развоја у времену;*
- ◎ *Географија проучава везе између објеката на Земљи и настоји да открије законитости које одређују размештај тих објеката на Земљи;*
- ◎ *Географија је истовремено и природна и друштвена наука јер се бави како природним објектима и појавама, тако и људским друштвом, његовом делатношћу и утицајем на природу, тј. пручава Земљу као дом човечанства.*

## Како дефинисати географске појмове

**Термин** – стручни израз

**Географски термин** – израз који тачно означава нешто из области географије.

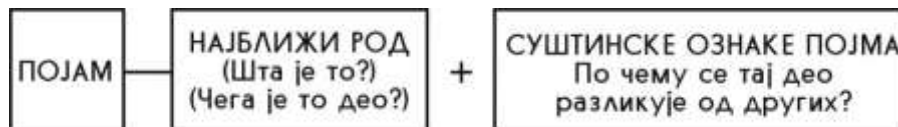
**Дефиниција** – одређење појма, објашњење једног појма другим појмовима.

**Дефинисати** неки појам значи назначити најближи род тог појма и суштинске (специјалне) ознаке које припадају само том појму.

### Правила дефинисања:

- ☉ Дефиниција мора бити сразмерна (ни преуска, ни преширока),
- ☉ Дефиниција не сме бити негативна (мора указивати на својства која одређени појам има),
- ☉ Дефиниција не сме бити кружна (не може се одређивати преко истог појма),
- ☉ Дефиниција мора бити јасна и разумљива.

Уместо да напамет учите дефиниције, научите се да сами дефинишете појмове. У томе ће вам користити следећа шема.



Пример – дефиниција појма *меридијан*, на два начина:



## Задаци

1. Користећи претходну шему, дефинишите следеће географске термине: *Земља, глобус, географска карта, море, острво, град, туризам.*
2. У „Речнику савремене српске географске терминологије” размотрите следеће термине: *географија, географска средина, геосистем и ландшафт.*
3. Написати (нацртати) план табле за наставну јединицу „Дефиниција географије”.

**Напомена:** План табле треба да буде својеврсни визуелни резиме лекције који омогућава (студенту, ученику) да једним погледом на таблу обухвати целу лекцију (њену суштину). План табле уједно је и подсетник, и слушаоцу и предавачу (ученику и наставнику). Може садржавати текст, табеле, шеме, поједностављене цртеже и карте... све.